

Oahppopládna -Jo3 sassne- ja

guolggaduodjefáhka

Dette er en lulesamisk oversettelse av den fastsatte læreplanteksten.
Læreplanen er fastsatt på nordsamisk.

Sámedigge mierredam njuolgadustjállagin 04.05.2021, láhkavuodo:
snjilltjamáno 17.b 1998 nr 61 lámka vuodoskávlá ja joarkkaáhpadusá birra
(áhpaduslámka) § 6-4 nuppát ladás.

Fámon 01.08.2022 rájes

Fága birra

Fága relevánsa ja guovdásj árvo

Jo3 sassne- ja guolggaduodjefágan la sáhka sáme árbbedábálasj duojes. Gá praktihkalattjat barggá sasnij, gábmasij, náhkij ja ietjá ábnnasij ja gá iesjguhtik vædtsagijt ja hiebalgis masjijnajt adná, de viddnooahppe ávddánahtti duodjuhimtjehpudagájt ja dádjadusáv duoje árbbedábe, háme ja teknihkaj birra. Viddnooahppe galggi átsádit, idiejajt ávddánahttet ja adnet innovatijva prosessajt ádá duodjebuktagijt dagátjit. Duodjefáhka galggá viddnooahppiijt gárvedahttet duostotjit sebrudagá dárbojt árbbedábálasj ja ádá lágásj buktagijda. Duodjefáhka galggá sihkarasstet jut sjaddi oahppam duodjára gudi árbbedábálasj duojev máhtti ja gudi ávddálijguovlluj gæhttji ja huomahi duojijt majna álgoálmukmáhtto I vuodon.

Gájka fága galggi áhpadusá árvvovuodov duohtan dahkat. Jo3 sassne- ja guolggaduodjefáhka galggá fáron fágallasj identitiehtav ja dâmadimávov ávdedimen, ja dádjadusáv duoje ávddânbuktema nârmajs, etihkas ja estetihkalasj vidjurijs. Fágajn bargadijn ávddánahtti viddnooahppe máhtov sáme luonndo- ja kultuvrraárbe moattebelakvuodas ja variasjâvnâs. Árbbediedo baktu galggi viddnooahppe luondov vieledit ja dádjadit ahte ressurasaano vuoksuj la dârbbo luondoboannudagájt boahtte buolvajda gáhttit. Fáhka galggá fáron máhtov vaddemin barggovadde ja bargge vælggogisvuodaj ja rievtesvuodaj birra ja gâlmâbelak aktisasjburgo mávsulasjvuoda birra, manna barggovadde, bargge ja oajválattja aktan barggi buorre barggoiellamav ávddánahtátjit.

Guovdásj elementa

Ábnasmáhtto

Guovdásj elementan ábnasmáhtto I sáhka jut sassne- ja guolggaduoje ábnnasijt áttjut ja vállji. Danna I sáhka ábnaskvalitiehtas ja masi iesjguhtik ábnnasa aneduvvi ja diehtet makkira li gábmasa, náhke ja duolje iesjguhtik jábijn. Dasi gullu aj árbbedábálasj dilkkom ja gâktu sasnev, gábmasav ja náhkev várajda válldet. Danna I aj sáhka ressursajt diedulattjat adnet ja divodit ja duodjeábnnasijt ádásit adnet. Guovdásj elemænttaj gullu aj barggat varresvuoda, birrasa ja sihkarvuoda njuolgadusáj milta.

Duodjuhibme ja kultuvrraárbe

Guovdásj elementan duodjuhibme ja kultuvrraárbe I sáhka árbbedábálasj sassne- ja guolggaduojijt duodjuhit giedaj ja masjijnaj gâ hiehpá. Danna I sáhka dádjadit gâktu ábnnasa, skânda, háme ja funksjâvnâ aktij gulluji. Guovdásj elementan la aj sáhka adnet árbbedábálasj duodjuhivuogijt ja

sjuggelis ávddánahttemvuogijt gá duodjuj árbbedábálasj ja ádá lágásj sassne- ja guolggaduojijt. Dasi gullu aj gáktu sáme kultuvrraárbe sassne- ja náhkkeduojen la tjanádum sámegiellaj, fáhkaterminologijaj ja árbbedábijda.

Oasesmárnándádjadus

Oasesmárnándádjadusá guovdásj elementan la sáhka ietjas buvtadime gálojs ja sisbáhtusijs. Dasi gullu aj ietjas bargojt ávddánbuktet ja bagádit oasstijt iesjguhtik aktijvuodajn. Guovdásj elementan la aj sáhka mærrkagálvvotsieggimis ja duoje iesjvuodaj ja kultuvralasj- ja árbbedábálasj árvo gaskostimes. Dasi gullu aj adnet fága kultuvrrahistávrváv bargonis. Vuobdedahttem ja ietjas giehtaduojij ja dievnastusáj vuobdem iesjguhtik værmádagáj baktu la aj oassen guovdásj elementas.

Fágajgasskasasj tiemá

Álmmukvarresvuolta ja bierggim

Jo3 sassne- ja guolggaduodjefágan merkaj fágajgasskasasj tiebmá álmmukvarresvuolta ja bierggim ahte ávddánahtta giehtatjehpudagájt, buorre barggorutijnajt ja vuogas barggamvuogijt. Dasi gullu aj nahkat tjuolmajt tjoavdet, identitiehtav ávddánahttet ja jærmálattjat válljit ietjas iellemin. Dási gullu aj iesjluohtádusáv ávddánahttet ja duosstat vuojnosa javllat. Dánna l aj sáhka gáktu ulmusj iehtjádij siegen ávddánahtta vieledimev iehtjádij árvojs, válljimijjs ja ávddánbuktemvuogijs. Fágajgasskasasj tiebmá álmmukvarresvuolta ja bierggim la aj tjalmostahttemin gáktu duodje iesjguhtik láhkáj juogostjanástagáv vuoset.

Guoddelis ávddánibme

Jo3 sassne- ja guolggaduodjefágan merkaj fágajgasskasasj tiebmá guoddelis ávddánibme ahte lájttáalisát reflektieri gá vállji ábnnasijt, buvtadimvuogijt, vædtsagijt ja masjijnajt etihkalasj ja guoddelis buvtadimen. Dasi gullu aj gáktu ábnnasij viedtjam la iesjguhtik jábijda tjanádum ja gáktu dajt guoddelis vuogij háldadip. Vijddásappot gullu dasi buvtadit nanos duojijt váj la máhttelis dajt ájmon anedit, ádásit adnet ja divodit. Guoddelis ávddánibme merkaj aj fáhka la fáron sihkarasstem in værálda luonndo- ja kultuvrraárbev.

Vuodotjehpudagá

Njálmásasj tjehpudagá

Njálmásasj tjehpudagá jo3 sassne- ja guolggaduodjefágan la fáhkaterminologijjav adnet ietjas hábbmijiddje prosessajn ja estetihkalasj ja etihkalasj duodjefágasj tjuolmaj reflektierimin. Njálmásasj tjehpudagájda gullu aj gulldalit, respondierit spontána ja gárvedum ságastallamijda. Viddnooahppe ávddánahtti njálmásasj tjehpudagájt gá árvaladdi, reflektieriji

ja gaskosti vuojnojdísá fágalsj dágástallamijn. Dasi gullu aj fáhkagielav adnet bargadijn ja gá guládallá oasstij, barggorádnaj ja ietjá aktisasjbarggoguojmij

Buktet tjället

Buktet tjället jo3 sassne- ja guolggaduodjefágan la tjálatattjat plánit, dahkat skándajt, bargotjuorggamijt, tjielggidusájt ja gávådusájt ja duodjeterminologijjav adnet. Dat merkaj aj dokumentierit ja árvustallat bargojdis. Dasi gullu buktagijt ja dievnastusájt ávddånbuktet ja oasstij, barggorádnaj, buvtadiddjij, árbbedáhpeguoddij ja ietjá aktisasjbarggoguojmij guládallat.

Buktet láhkát

Buktet láhkát jo3 sassne- ja guolggaduodjefágan la gávnnat ja árvustallat diedojt fáhkagirjálásjuodan ja iesjguhtik tevstajn, barggotjielggidusájn, sárggomijn, symbåvlåjn, gávåjn ja tjuorggamijn. Dasi gullu aj diedojt dålkkut, reflektierit ja dahkat fágalsj ájádusájt oahpes ja amás fáhkatjállusij milta. Dasi gullu aj gáldojt lájttálisát ja luhtedahte láhkáj adnet.

Buktet riekknit

Buktet riekknit jo3 sassne- ja guolggaduodjefágan la dahkat skándajt, mihttit, merustit stuorrudagáv ja ábnas- ja ájggeanov. Dasi gullu aj hattijt kalkulierit vidnudagá ja ietjas buktagijda ja dievnastusájda ja dahkat gáloj merustallamijt haddefálaldagáj aktijvuodan.

Digitála tjehpudagá

Digitála tjehpudagá jo3 sassne- ja guolggaduodjefágan li viedtjat ja gaskostit diedojt ja visualisierit idiejajt. Dat merkaj aj digitálatattjat barggat buktagij ávddånahthemijn ja duojij desájnmin. Dasi gullu aj barggat vidnudagá ja ietjas duojij ja dievnastusáj gáloj merustallamijn ja vuobdedahthemijn. Digitála tjehpudagájda gullu árvustallat, giehtadallat ja buohta biedjalit diedojt, liehket lájttális ja vuosedit gáldojda. Dasi gullu aj ávddånahttet etihkalasj diedulasjuodav ja adnet digitála jiermev ja njuolgadásájt ja nármajt tjuovvot

Máhtudakulme ja árvustallam

Sassne- ja náhkkeuduodjefága máhtudakulme ja árvustallam

Máhtudakulme

Áhpadusá ulmme le viddnooahppe galggá máhttet

- plánit, tjadádit, árvustallat ja ietjas bargojt ja barggoprosessajt dokumentierit ja fáhkaterminologijav adnet duodjuhahttijn
- átsádit sáme árbbiediehtagav ja álgoálmukultuvrav ja adnet inspirasjavnán etihkalasj láhkáj ietjas sjuggelis bargon ja gá duojev gaskos
- átsádit ja tjelggit ábnasij iesjuodajt ja masi aneduvvi ja dan milta árbbedábálatjtat duodjuhit ja duojijt ávddánahttet
- välljip ábnasijt nále, álldara, guolga ja kvalítiehta milta ja reflektierit makkira náhkkeábnasa li iesjuhtik jábijn
- adnet luondulasj naveldimvuogijt dilkkoma gárvedahttijn
- dilkkot ja giehtadallat náhkijt iesjuhtik vuogij milta ja adnet iesjuhtiklágásj bárkojt náhkkesujton ja reflektierit gáktu prosessa ábnasijda vájkkudi
- adnet bisodimvuogijt, dibmadit ja vuojddat gábmasijt, náhkijt ja sasnjt
- adnet árbbedábálasj skándajt ja mihttimvuogijt gá vadjá, ja vadjat ásjt náhke milta vaj ábnasijt sæsstá ja mujttá miehteguolgav, vuossteguolgav ja symmetrijjav
- goarrot árbbedábálasj duojijt sasnes, gábmasijs ja náhkes árbbedábálasj giehtasávvij ja masijnnasávvijn dárbo milta
- adnet iesjuhtik digitála ressursajt ávddánahtátjt barggotjuorggamiijt, sárggomijt ja modellajt ja dajt adnet gá hábbmi ádá duojijt triendaj ja ádá ávddánbuktemvuogij milta
- divvot, sjápkadit, stuoreidit ja duognadit sassne- ja náhkkebuktagijt ádásis adnuj
- adnet árbbedábálasj ja ádá vuogijt sassne- ja náhkkeábnasij ja duojij vuorkudimen
- rájnnit ja ájmon anedit sassne- ja náhkkeábnasijt iesjuhtik vuogij milta ja reflektierit gáktu dá vuoge adnuj ja vihpamij vájkkudi
- buojkudit duodjebuktagij funksjavnáv, kvalítiehtav ja vihpamav
- merustallat ájggeanov ja hattev ietjas buktagijn ja dievnastusájn ja árvustallat gáktu ábnasadno, produktítiehta, márnánárvo ja tjijnnim aktij gulluji
- adnet iesjuhtik digitála ressursajt gá vuobdadahtta ja vuobddá ietjas ja vidnudagá mærkkagálvojt ja gá oasstij ja ietjá aktisasj barggoguojmij guládallá

- tjielggjit sassne- ja guolggaduoje histávrváv ja ærádisáv ja adnet histávrválasj gáldojt referánssan buktagij buvtadimen ja rekonstruierimin váj iehtjáda máhtti dajt guorrat
- adnet guoskavasj dahkkerievtesvuodaj njuolgadusájt bargonis ja reflektierit gálldoano ja gálldovuosedimij birra
- buojkudit iesjguhtik sáme duodjeorganisasjávna j ja -ásadusáj ávdásvástádussuorgijt ja bargojt ja gáktu dajs ávkev adnet, ja reflektierit makkir rálla dajn la sebrudagán
- ájmon adnet masjijnajt, vædtsagijt ja duodjebierrgasijt ja adnet dajt varresvuoda, birrasa ja barggosihkarvuodanjuolgadusáj milta
- barggat doajmme mærrádusáj ja sjiehtadusáj milta ma fága barggodilev regulieriji, ja tjielggjit barggovadde ja bargge vælggogisvuodajt ja rievtesvuodajt
- adnet hiebalasj suodjalimgálvojt, buorre barggorutijnajt ja válljit vuogas barggamvuogijt majt bargadijn rievddadallá vaj noadevájvijt garvvá

Áhpadattijn árvustallam

Áhpadattijn árvustallam galggá viehkken ávdedit oahppamav ja máhtudagáv ávdđánahttet. Viddnooahppe vuosedi ja ávdđánahtti máhtudagáv jo3 sassne- ja guolggaduodjefágan gá adni máhtov, tjehpudagájt ja lájttális ájádallamav gá galggi dahkamusájt tjoavddet. Bagádalle galggá dilev hiebadit vaj viddnooahppe bæssa fáron mierredimen ja oahppammiellaj alodit iesjguhtiklágásj bargoj baktu. Bagádiddje ja viddnooahppe galggaba ságastallat viddnooahppe ávdđánime birra jo3 sassne- ja guolggaduodjefágan. Viddnooahppe galggi bessat vuosedit majt bukti, ja ietjas fágallasj ávdđánime badjel reflektierit. Bagádalle galggá bagádallat ienep oahppama gáktuj ja áhpadimev hiebadit navti váj viddnooahppe bessi bagádallamij milta lággnit ietjasa máhtudagáv fágan.

Árvustallamárnik

Loahppaárvustallam

Fáhkagæhttalime ávdđála galggi gájka gudi ælla tjuovvum dábálasj oahppomanov, rijbbam tjálasj eksáman mij la fága oahppoplána milta dagáduvvam. Eksábma dagáduvvá guovdásj ásadusáj ja sensurieriduvvá bájkálattjat. Eksáman ij galga liehket gárvedimoasse Jo3 sassne- ja guolggaduodjefága áhpadus galggá fáhkagæhttalimijn lãhpaduvvat. Gájka galggi fáhkagæhttalimev tjadádit, mij galggá gudán barggobiejven tjadáduvvat.